

Bước đầu khảo sát sự hiểu biết của người mua thuốc về các loại hình bán lẻ thuốc trên địa bàn Thành phố Biên Hòa, Tỉnh Đồng Nai

Trịnh Hồng Minh*

TÓM TẮT

Khảo sát sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc trên địa bàn Thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai từ tháng 03 - 2011 đến 05 - 2011, kết quả như sau:

- Sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc còn hạn chế: chỉ có 14,7% người mua thuốc có được nghe thông tin về nhà thuốc GPP, 88,5% không biết có bao nhiêu loại hình bán lẻ, 80% không quan tâm đến nơi mình mua thuốc, 82% không biết phân biệt các loại hình bán lẻ.

- 98% người mua thuốc có nhu cầu được tìm hiểu về hệ thống bán lẻ thuốc ở nước ta.

* Từ khóa: Cơ sở bán lẻ thuốc; Người mua thuốc; Hiểu biết.

The first step survey on the medicine buyers' knowledge about the kinds of retail selling in the arear of Bienhoa City, Dongnai Province

SUMMARY

Through a survey on the knowledge of medicine buyers studying the retail sellers of medicine in Bienhoa city, Dongnai province from March, to May, 2011, we got some results as follows.

- The knowledge of medicine buyers on retail medicine selling is still limited. Only 14.7% of them had information about pharmacists's, 88.5% of medicine buyers do not know how many kinds of retail - medicine systems are allowed to be under operation. Moreover, 80% of medicine buyers are not interested in the places where they get medicine belong to which retail medicine systems, 82% of them do not indentify systems of medicine retailers.

98% of medicine buyers need to get information about systems of medicine retailers in Vietnam.

** Key word: Retail - medicine systems; Medicine buyer; Knowledge.*

ĐẶT VẤN ĐỀ

Biên Hòa là thành phố loại 2 thuộc tỉnh Đồng Nai, có tổng diện tích tự nhiên 264,08 km², Thành phố Biên hòa nằm phía tây nam tỉnh Đồng Nai, là trung tâm kinh tế, văn hóa,

chính trị, xã hội của tỉnh. Dân số Thành phố Biên Hòa khoảng 784.000 dân, mật độ dân số 2.969 người/km². Hiện nay, Thành phố Biên Hòa là thành phố thuộc tỉnh có mật độ dân số cao nhất ở Việt Nam, do đó hệ thống bán lẻ thuốc những đặc thù riêng.

* Tr- ờng Cao đẳng Y tế Đồng Nai

Phán biện khoa học: PGS. TS. Nguyễn Văn Minh

Trong những năm qua, hệ thống bán lẻ thuốc đã phát triển rất nhanh về số lượng, đáp ứng phần lớn nhu cầu sử dụng thuốc

của người dân trên địa bàn. Tuy nhiên, sự phân bố của các cơ sở bán lẻ không đồng đều trên địa bàn, tập trung chủ yếu ở những

phường nội ô thành phố, các phường ngoại ô và xã ven thành phố số lượng cơ sở bán lẻ thuốc còn ít.

Một trong những vấn đề ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của các cơ sở bán lẻ thuốc là sự hiểu biết của người mua thuốc về loại hình của hệ thống bán lẻ thuốc. Để có những giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động của cơ sở bán lẻ thuốc trên địa bàn các tỉnh miền Đông Nam bộ nói riêng và cả nước nói chung, bước đầu cần phải tiến hành khảo sát sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc trên địa bàn Thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai.

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Đối tượng nghiên cứu.

Người mua thuốc: là những người trong độ tuổi lao động, phân theo 7 nhóm nghề, gồm (công nhân, giáo viên, nội trợ, tiểu thương, công chức hành chính, sinh viên và các đối tượng khác) đang sống ở Thành phố Biên Hòa.

Các đối tượng trên được phát phiếu thăm dò ý kiến tại cơ sở bán lẻ thuốc.

* *Cỡ mẫu*: công thức tính cỡ mẫu theo phương pháp thống kê:

$$N = \frac{Z^2_{1-\alpha/2} P (1-P)}{d^2} \times k$$

Trong đó: N: cỡ mẫu; Z: giá trị ngưỡng của phân phối chuẩn; Z = 1,96 tương ứng với độ tin cậy 0,95; α : xác suất sai lầm loại I; P: trị số mong muốn của tỷ lệ (trong nghiên cứu này p = 0,5 là tỷ lệ tối đa); d: sai số cho phép (trong nghiên cứu này, d = 5% là tỷ lệ thông thường được sử dụng); k = 1,5 (hệ số nghiên cứu theo cụm dân cư).

Theo công thức trên, số người cần khảo sát trên địa bàn là:

$$N = \frac{1,96^2 \cdot 0,5 \cdot (0,5)}{0,05^2} \times 1,5 = 578 \text{ người.}$$

2. Phương pháp nghiên cứu.

Thiết kế mô tả cắt ngang. Xây dựng thang đo đánh giá sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc ở nước ta hiện nay. Thiết kế thang đo 15 biến, gồm 5 cấp độ:

- Hai chọn 1: có, không: 02 mục hỏi.
- Thang đo Likert: bao gồm 05 mức độ: 10 mục hỏi.
- Thang đo xếp hạng gồm 07 tiêu chí: 01 mục hỏi.
- Thang đo nhiều lựa chọn 05 tiêu chí, một trả lời: 1 mục hỏi.
- Câu hỏi mở: 1 mục hỏi.

Mỗi mục hỏi trong thang đo Likert đều đánh số thứ tự và đánh giá hệ số tương quan và độ tin cậy. Khảo sát người đến mua thuốc tại các cơ sở bán lẻ trên địa bàn Thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai. Số liệu thu thập tính đến thời điểm 31 - 05 - 2011.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

* Kết quả số người được khảo sát phân theo nghề: công nhân: 94 người (16,3%); giáo viên: 90 người (15,6%); nội trợ: 78 người (13,5%); tiểu thương: 95 người (16,4%); công chức: 105 người (18,1%); sinh viên: 65 người (11,2%); nghề nghiệp khác: 51 người (8,9%).

Bảng 1: Kết quả khảo sát các câu hỏi có, không theo nhóm nghề.

Đơn vị tính: Người

NGHỀ NGHIỆP	SỐ NGƯỜI CÓ ĐƯỢC NGHE VỀ NHÀ THUỐC GPP	SỐ NGƯỜI CÓ NHU CẦU ĐƯỢC THÔNG TIN VỀ HỆ THỐNG BÁN LẺ THUỐC
Công nhân	7/94	90
Giáo viên	18/90	88
Nội trợ	4/78	78
Tiểu thương	7/95	93
Công chức	25/105	103
Sinh viên	18/65	64
Nghề nghiệp khác	6/51	50
Tổng	85/578	566/578
Tỷ lệ (%)	14,7%	98%

- Thang đo Likert: bao gồm 05 mức độ: 10 mục hỏi:

+ Các quy định của Ngành Y tế đối với cơ sở bán lẻ thuốc.

+ Số lượng loại hình bán lẻ thuốc được phép hoạt động trên địa bàn.

+ Sự quan tâm đến loại hình bán lẻ thuốc nơi mình thường mua.

+ Tiêu chuẩn người quản lý chuyên môn của các loại hình bán lẻ thuốc.

+ Điều kiện cơ sở vật chất của các loại hình bán lẻ thuốc.

+ Cách phân biệt các loại hình bán lẻ thuốc đang hoạt động;

+ Số lượng cơ sở bán lẻ thuốc trên địa bàn.

+ Khoảng cách giữa cơ sở bán lẻ thuốc trên địa bàn.

+ Công tác tư vấn sử dụng thuốc của cơ sở bán lẻ thuốc.

+ Công tác kiểm tra của Ngành Y tế đối với cơ sở bán lẻ thuốc.

Bảng 2: Kết quả khảo sát các câu hỏi theo thang Likert.

Đơn vị tính: Điểm hệ số

CÁC CÂU HỎI KHẢO SÁT	M1	M2	M3	M 4	M5	M6	M7	M 8	M 9	M10	Σ CỘT LẺ	Σ CỘT CHẴN
Mức 1	21	46	25	20	15	27	185	98	25	20	271	211
Mức 2	50	50	60	60	60	72	230	130	60	50	460	362
Mức 3	60	90	180	150	105	126	339	534	411	729	1095	1629
Mức 4	480	100	544	384	464	740	288	472	880	460	2656	2156
Mức 5	1960	2260	1635	1935	1910	1440	465	595	830	875	6800	7105

Hệ số tương quan của các mục hỏi: $r_{hh} = 0,99033236$.

Độ tin cậy: $r_{SB} = 0,9951427$.

Thang đo xếp hạng gồm 07 chỉ về tiêu chuẩn nhà thuốc GPP: bao gồm:

- + Dược sỹ đại học phải có mặt khi nhà thuốc hoạt động.
- + Đảm bảo về cơ sở vật chất để bảo quản thuốc.
- + Bán thuốc theo giá đã niêm yết.

+ Người bán thuốc phải có đạo đức nghề nghiệp.

+ Trang phục đúng quy định của Ngành Y tế.

+ Nhân viên nhà thuốc phải có trình độ chuyên môn tối thiểu là dược sỹ trung cấp.

+ Phải có nơi tư vấn sử dụng thuốc.

Bảng 3: Kết quả của thang đo xếp hạng gồm 07 tiêu chí.

XẾP THEO MỨC ĐỘ QUAN TRỌNG	TC1	TC2	TC3	TC4	TC5	TC6	TC7
Mức 1	286	115	56	67	9	28	17
Mức 2	170	89	66	180	12	39	22
Mức 3	66	178	156	98	10	45	25
Mức 4	35	97	177	152	14	87	16
Mức 5	21	68	88	36	17	203	145
Mức 6	-	31	35	45	109	124	234
Mức 7	-	-	-	-	407	52	119

Thang đo lựa chọn 05 biện pháp, chỉ chọn một câu trả lời về công tác tuyên truyền cho người dân về kiến thức các loại hình bán lẻ thuốc mà khách hàng cho là phù hợp với mình nhất, có 05 biện pháp sau:

- + Ngành Y tế tổ chức giới thiệu trên truyền hình và đài phát thanh.
- + Ngành Y tế tổ chức giới thiệu thông qua sách báo, tạp chí.

+ Ngành Y tế tổ chức giới thiệu thông qua các bản tin ngắn.

+ Giao cho các cơ sở bán lẻ thuốc tự giới thiệu.

+ Kết hợp giữa giới thiệu trên truyền hình và cơ sở bán lẻ thuốc.

Bảng 4: Kết quả thang đo nhiều tiêu chí, một lựa chọn phân theo nghề.

TẠP CHÍ Y - D- ỢC HỌC QUÂN SỰ SỐ 6-2011*Đơn vị tính: Người*

NGHỀ NGHIỆP	TỔNG SỐ	BIỆN PHÁP 1	BIỆN PHÁP 2	BIỆN PHÁP 3	BIỆN PHÁP 4	BIỆN PHÁP 5
Công nhân	94	19	12	5	7	51
Giáo viên	90	5	12	17	16	40
Nội trợ	78	23	2	9	7	37
Tiểu thương	95	14	6	15	19	41
Công chức	105	8	6	12	14	65
Sinh viên	65	7	12	11	8	27
Nghề nghiệp khác	51	12	2	3	6	28
Tổng	578	88	52	72	77	289
Tỷ lệ		15,2%	9%	12,5%	13,3%	50%

BÀN LUẬN

Thực hành tốt nhà thuốc (GPP) là một tiêu chuẩn áp dụng cho loại hình bán lẻ thuốc, là một chủ trương lớn của Ngành Y tế, nhằm xây dựng một chuẩn mực thiết yếu cho hoạt động bán lẻ thuốc. Nhưng chủ trương này không được phổ biến đến người mua thuốc. Chỉ có 14,7% biết về chủ trương này, còn quy định cụ thể như thế nào thì họ không được biết. Vì vậy, họ không thể chọn lựa được cơ sở nào đã đạt chuẩn và cơ sở nào chưa đạt chuẩn.

Qua 10 mục hỏi để đánh giá sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc ở Biên Hòa hiện nay, có thể thấy mức độ hiểu biết của họ còn rất thấp, chủ yếu là ở mức độ không biết và hoàn toàn không biết.

Cần phải giúp cho người mua thuốc phân biệt được hai loại hình bán lẻ thuốc chính hiện đang tồn tại song song trên địa bàn Thành phố Biên Hòa là: nhà thuốc tư nhân và quầy thuốc. Có thể so sánh cho thấy giữa hai loại hình bán lẻ này có những điểm giống và khác nhau như về tiêu chuẩn, trình độ cán bộ và phạm vi hoạt động. Hai loại hình này khác nhau hoàn toàn về người quản lý chuyên môn, nhưng phạm vi hoạt động lại gần tương tự như nhau. Những quy định khác của nhà thuốc tư nhân so với quầy thuốc như được bán thuốc gây nghiện, pha chế theo đơn, hiện 100% các nhà thuốc tại Thành phố Biên Hòa đều không đăng ký. Việc quy định chỉ có dược sỹ đại học mới được quyền thay thế thuốc trong đơn, nhưng trên thực tế không kiểm soát được. Điểm duy nhất giúp người mua thuốc phân biệt hai loại hình này là bằng hiệu của cơ sở. Trong thực tế, qua khảo sát, người mua thuốc hầu như không để ý đến nơi mình mua thuốc là thuộc loại hình bán lẻ nào và họ cũng không biết được người bán thuốc cho mình có trình độ chuyên môn ở trình độ nào, vì vậy đang có một sự tác động tiêu cực trở lại đối với hệ thống bán lẻ khi số lượng dược sỹ đại học trực tiếp đứng bán thuốc còn rất ít (khoảng 10%) và các chủ nhà thuốc hầu như không có nhu cầu tiếp tục học nâng cao trình độ. Điều này ảnh hưởng rất lớn đến công tác tư vấn sử dụng thuốc của nhà thuốc GPP và hiệu quả tác động đến xu hướng dùng thuốc cho người mua thuốc và người thân của họ hiện còn rất thấp.

** Đối với mục hỏi xếp hạng 07 tiêu chí về tiêu chuẩn nhà thuốc GPP:*

Có thể nói mặc dù chưa được thông tin về nhà thuốc GPP, nhưng nhận định của người mua thuốc hoàn toàn phù hợp với những tiêu chuẩn đã được quy định trong GPP của Ngành Y tế. Nếu như được tuyên truyền rộng rãi về công tác này, sự tác động trở lại của người mua thuốc sẽ góp phần nâng cao việc thực hiện các quy định của Ngành Y tế về hoạt động của các cơ sở bán lẻ thuốc.

Đối với mục hỏi nhiều lựa chọn, nhưng chỉ lựa chọn một câu trả lời về công tác tuyên truyền kiến thức về loại hình bán lẻ thuốc: đa số người mua thuốc được hỏi đều chọn lựa biện pháp hàng đầu là kết hợp tuyên truyền của Ngành Y tế trên các phương tiện thông tin đại chúng là truyền hình với việc tự giới thiệu của các cơ sở bán lẻ thuốc (50%), sau đó mới đến các biện pháp khác.

Nhu cầu hiểu biết của người mua thuốc rất cao, có tới 98% người mua thuốc muốn được cung cấp thông tin về những quy định của Ngành Y tế về hệ thống bán lẻ thuốc. Điều này khẳng định, người mua thuốc đã có ý thức trong việc sử dụng thuốc.

KẾT LUẬN

Qua khảo sát cho thấy sự hiểu biết của người mua thuốc về hệ thống bán lẻ thuốc ở Thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai còn rất hạn chế. Điều đó đã ảnh hưởng trực tiếp đến công tác tổ chức và quản lý cơ sở bán lẻ thuốc, tạo ra sự bất bình đẳng giữa cơ sở đạt chuẩn và chưa đạt chuẩn và những hệ lụy khác. Đồng thời còn dẫn đến sự cạnh tranh không lành mạnh, trì trệ của hệ thống bán lẻ thuốc và có nguy cơ tụt hậu trong quá trình hội nhập quốc tế, nhất là trình độ chuyên môn của người bán lẻ thuốc về công tác tổ chức và quản lý hệ thống bán lẻ thuốc.

Vì thế, cần phải có giải pháp về công tác tuyên truyền của Ngành Y tế, để góp phần thúc đẩy, hoàn thiện công tác tổ chức, quản lý hệ thống bán lẻ thuốc ở Thành phố Biên Hòa nói riêng và nước ta nói chung trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Báo điện tử* - Đảng Cộng sản Việt Nam: Quản lý hoạt động các cơ sở hành nghề dược tư nhân ở Đồng Nai còn lỏng lẻo. ngày 08/09/2009.
2. *Bộ Y tế*. Quyết định số 11/2007/QĐ-BYT ngày 24/01/2007 về việc ban hành nguyên tắc “Thực hành tốt nhà thuốc”.
3. *Bộ Y tế*. Thông tư số 02/2007/TT-BYT ngày 15/12/2010 quy định lộ trình thực hiện nguyên tắc, tiêu chuẩn “Thực hành tốt nhà thuốc” GPP; địa bàn và phạm vi hoạt động của cơ sở bán lẻ thuốc.
4. *Bộ Giáo dục và Đào tạo*. Dự án Việt - Bỉ: “Nghiên cứu khoa học sư phạm ứng dụng”. 2009.
6. *Huỳnh Quang Minh*. Các loại thang đo. Tài liệu giảng dạy môn marketing.
7. *Niên giám thống kê 2009*. Nhà xuất bản Đồng Nai.
8. *Nguyễn Đỗ Nguyên*. Nghiên cứu khoa học trong y khoa. Đại học Y dược TP.HCM. 2006.
9. Vùng kinh tế Đông Nam Bộ theo Wiki. (bằng **tiếng Việt**). Vi.wikipedia.org (18 tháng 9 năm 2010).